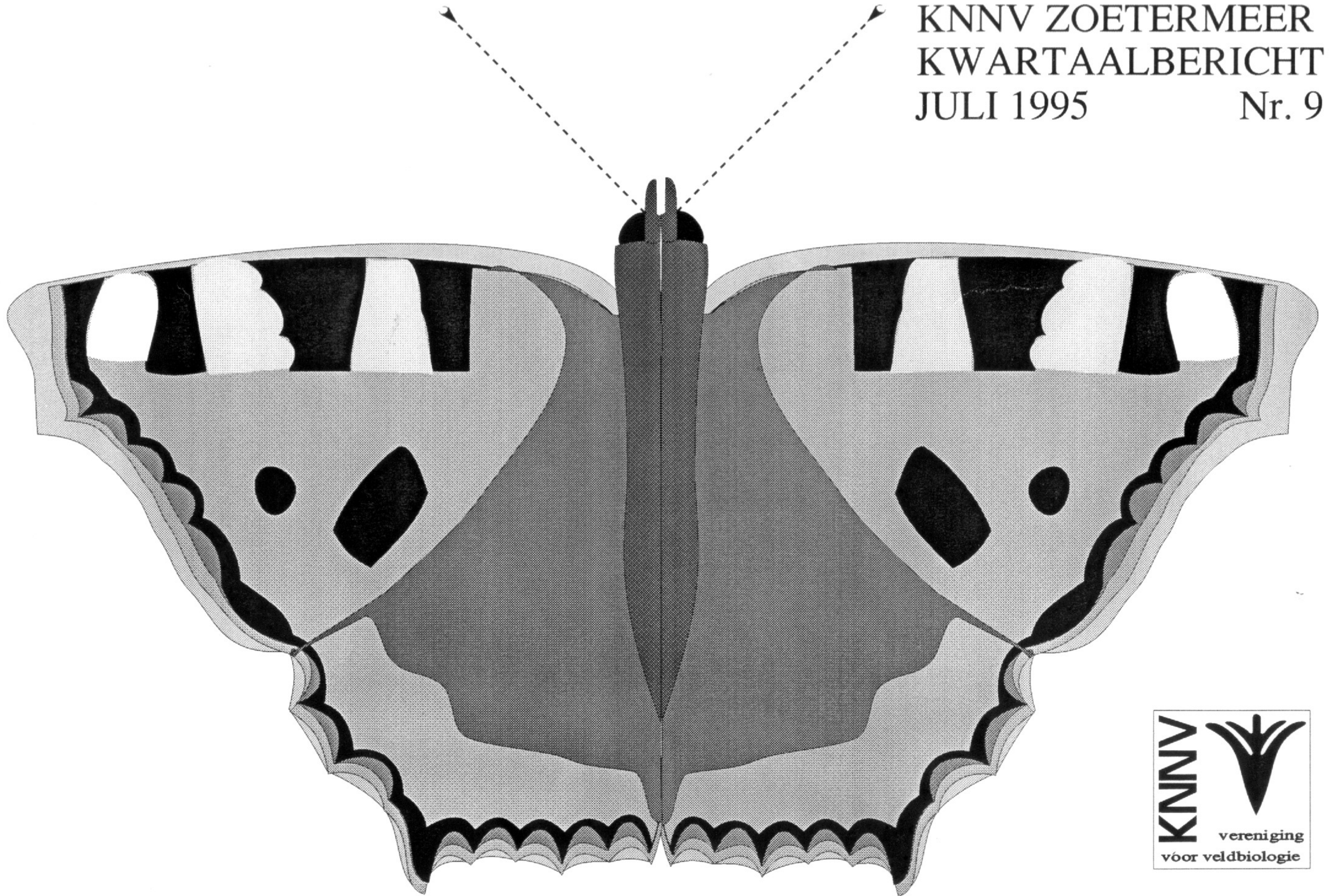

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 1995 Nr. 9

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER

Nr.9

juli 1995

1	ACTIVITEITEN VAN DE KNNV AFD. ZOETERMEER	2
2	EXCURSIE WATERPLANTEN 20 MEI	3
3	GRASSENAVOND	4
4	STINZENPLANTENEXCURSIE IN 5 HAAGSE PARKEN OP ZATERDAG 1 APRIL.	6
5	VLEERMUIZENAVOND OP DONDERDAGAVOND 20 APRIL	7
6	INVENTARISEREN STEDELIJKE FLORA IN KM-HOK 30.57.44 OP 10 JUNI	9
7	WIJKEEXCURSIE IN DE DRIEMANSPOLDER, DORP EN PALENSTEIN	10
8	HET PROJECT WIELEWAAL	12
9	NATUURKRONIEK ZOETERMEER	14
10	DANKBAAR	15
11	ADVERTENTIE	17
12	BOEK IN DE AANBIEDING	17
13	REGISTER	18
14	DATA	19
15	NAMEN	19

1 ACTIVITEITEN VAN DE KNNV AFD. ZOETERMEER

voor het derde kwartaal van 1995.

1) Feestmarkt ter gelegenheid van het 5-jarig bestaan van "De Soete Aarde" op zondag 9 juli van 11.00- 16.00 uur. Vele organisaties die actief zijn op het gebied van natuur en milieu zullen met een kraam vertegenwoordigd zijn. Verder vinden er activiteiten plaats voor kinderen, is er een terras, wordt er een musical opgevoerd en krijgt onze wethouder dhr. Roy v. Hek het "5 jaar-M.E.C.-boek" overhandigd.

2) Waterplanten o.l.v. Jan Parmentier op zaterdag 15 juli.
Start: M.E.C. "De Soete Aarde" om 12.30 uur. De bedoeling is dat we (per auto) gewapend met schepnet, een voor waterplanten interessant gebied gaan bezoeken. Voor deelname in verband met vervoer vóór 14 juli opgeven tel.nr. 169210.

3) Wijkexcursie Rokkeveen met als thema "Natuur in de wijk" op zondag 30 juli. om 10.00 uur. Verzamelpunt: De "Rokkehoek" in het burg. Hoekstrapark, Spectrumsingel 50. Geschatte tijdsduur 3 uur. Fiets meenemen.

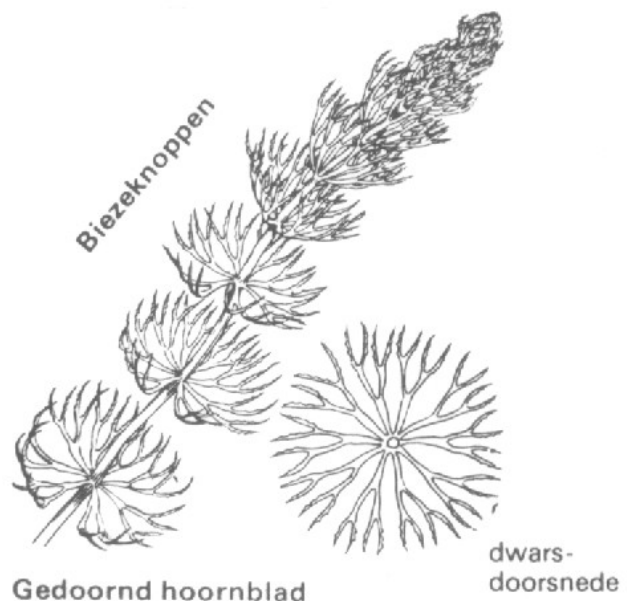
4) Excursie in het nog niet officieel geopende natuurontwikkelingsgebied "Noord-west" onder leiding van Peter v. Wely en Johan Vos op zaterdag 19 augustus om 13.30 uur. Verzamelpunt: Buytenparklaan bij het gebouw van de gaswinning, geschatte tijdsduur 2,5 uur.

5) Waterplanten in Zoetermeer op zaterdag 9 september.

Start: M.E.C. "De Soete Aarde" om 13.30 uur. Dit jaar voor het laatst gaan we met schepnet en fiets kansrijke plekken in de stad bemonsteren.

6) Gewestelijke excursie op zaterdag 16 september in het Westerpark met de nadruk op vlinders en paddestoelen o.l.v. Peter v. Wely. Verzamelen "Westpunt" tegenover de natuurtuin om 11.00 uur. Geschatte tijdsduur 2,5 uur.

7) Open avond plantenwerkgroep op woensdag 27 september, aanvang 20.00 uur in het M.E.C. De Soete Aarde. Onderwerp voor de avond wordt nog bekend gemaakt.

In oktober zal de KNNV-afd. Zoetermeer weer veel aandacht schenken aan paddestoelen.

2 EXCURSIE WATERPLANTEN 20 MEI

Annet de Jong

Zaterdag 20 mei 1995 gingen wij met z'n zessen voor de eerste keer erop uit om naar de Zoetermeerse oever- en waterplanten te kijken. Gewapend met potten en een schepnet gingen we om half 2 op de fiets via de Zwaardslotseweg naar de Meerpolderdijk. Eerst bekeken we een klein slootje bij de ingang van de volkstuinten. In de sloot was veel "flap" door draadalge. Van al het onbekende groene spul werd wat opgevisst en in de potten gedaan. Het water van de Meerpolderdijk was wat doorzichtiger. Het kleine witte bloemetje van de *stijve waterranonkel* bloeit vrij algemeen in voedselrijk water. Ook hier werd van zoveel mogelijk verschillend uitzijende planten in potten verzameld.

Veelwortelig kroos

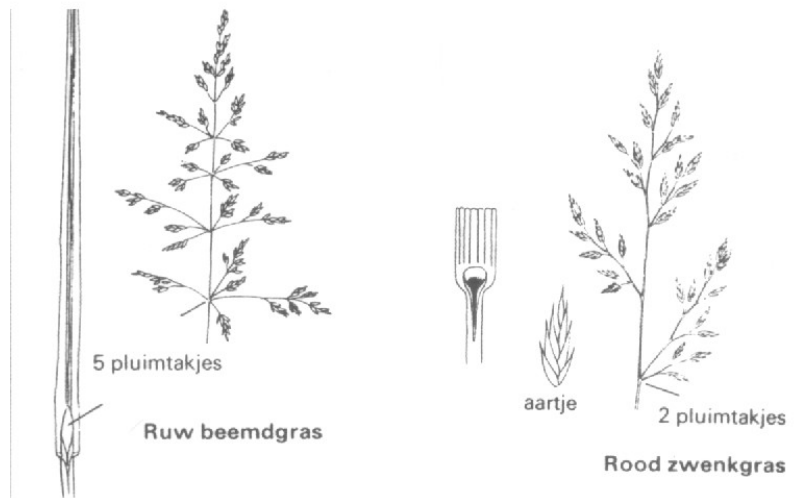
Om 3 uur waren we terug in de Soete Aarde en werd de inhoud van de verschillende potten bekeken. We determineerden *gedoornd hoornblad*, *veelwortelig kroos*, *bultkroos*, *kikkerbeet*, *teder fonteynkruid*. Natuurlijk werden ook de *algen*, een *kranwier* en allerei waterbeestjes onder de binoculair bekeken.

Op zaterdag 15 juli en 9 september gaan we weer. De oeverplanten zullen dan wat groter/herkenbaarder zijn en hopelijk kan er weer wat leuks uit het water worden gevisst.

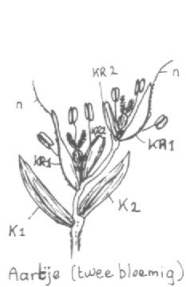
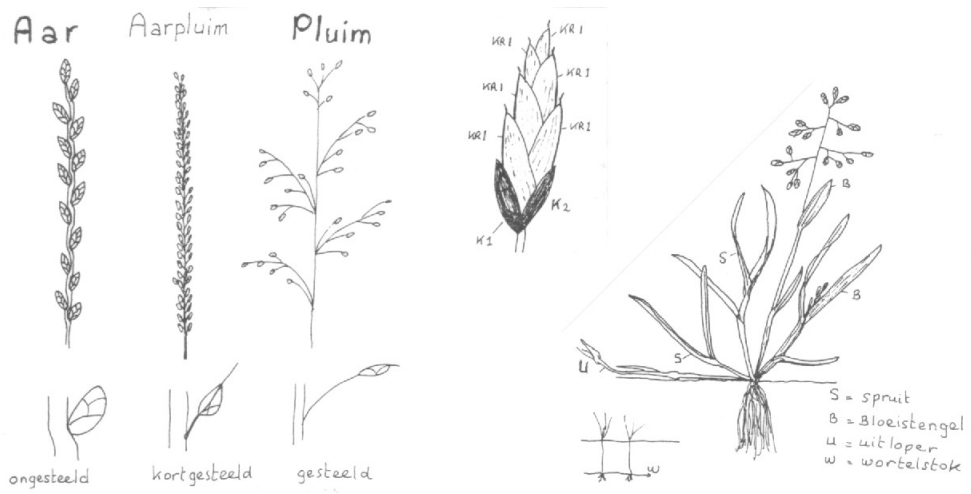
3 GRASSENAVOND

Annet de jong

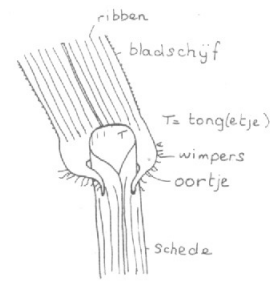
Woensdagavond 7 juni had de plantenwerkgroep een "grassenavond" georganiseerd. Adri van Heerden leidde de avond. Aan de oproep om zoveel mogelijk verschillende soorten Zoetermeerse grassen mee te nemen was door eenieder (13 personen) in ruime mate gehoor gegeven. Adri hield eerst een algemeen verhaal over "de grassen".

De verschillende soorten bloeiwijzen, onderdelen van de bloeiwijze, onderdelen van de plant legde hij uit aan de hand van een a4-tje en meegebracht "levend" materiaal.

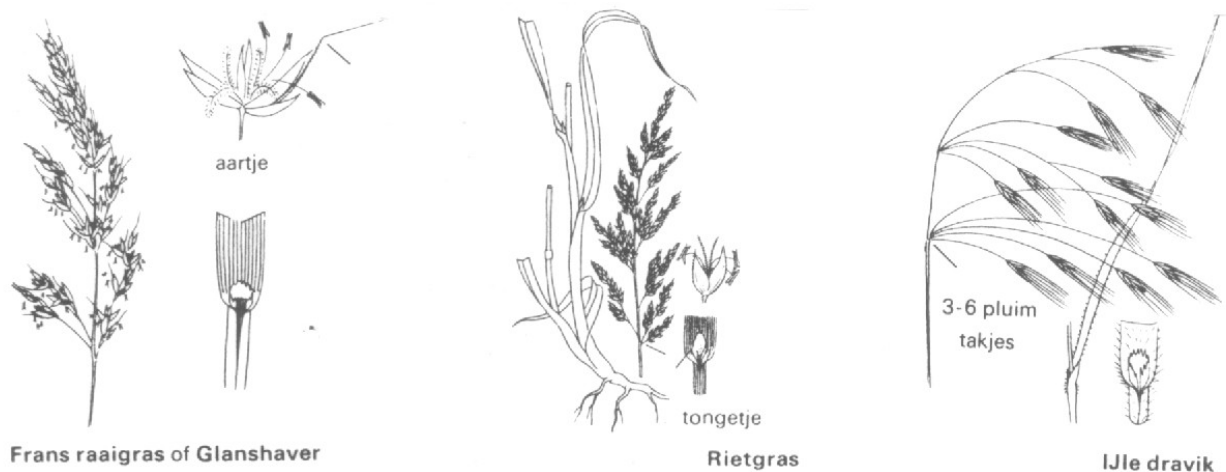
K1 = onderste kelkkafje
 K2 = bovenste kelkkafje
 KR1 = onderste kroonkafje of lemma
 KR2 = bovenste kroonkafje of palea
 n = naald of kafnaald

Daarna moesten wij een door ons meegebrachte onbekende soort zelf determineren en liep Ardi rond om ons assistentie te verlenen.

Eén van de vele aanwijzingen was, dat je een gras moet determineren aan de bloeiwijze, maar ook aan de vegetatieve vorm. Heukels flora van Nederland heeft de besten determinatie sleutels voor beide manieren. Kom je na determinatie op dezelfde naam uit, dat is de kans dat je de juiste naam gevonden hebt groter.

Verder kunnen de oren en tongen van een spruit of een bloeistengel van dezelfde soort gras totaal verschillend zijn.

Aan het einde van de avond waren de tafels in het leslokaal aardig bezaaid met de grassen. Adri liet nog wat verschillende exemplaren van dezelfde soort zien, compleet gemaakt met wat "niet-Zoetermeerse" soorten. Ook wat verschillende verschijningsvormen van dezelfde soort demonstreerde hij.

Ook deze bijeenkomst was boeiend en leerzaam geweest. Er valt nog heel wat te bestuderen en te bekijken.

4 STINZENPLANTENEXCURSIE IN 5 HAAGSE PARKEN OP ZATERDAG 1 APRIL.

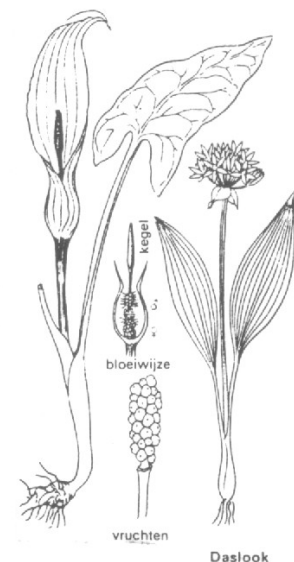
Johan Vos

We hadden afgesproken op het Haagse centraal station. Het was een sombere ochtend die eerste april. Bij het gele trefpuntbord in de hal verzamelde zich al gauw een groep in stinzenplanten geïnteresseerde KNNV'ers die zowel uit Den Haag als Zoetermeer afkomstig waren. Via een vantevoren door Gerrit Jansen (Plantewerkgroep Den Haag) geplande route bezochten we die ochtend de volgende 5 parken/-buitenplaatsen: Het Haagse bos, Reigersbergen, Marlot, Oosterbeek en Clingeldael.

Tijdens de wandeling heb ik de volgende 13 soorten genoteerd:

- 1 *bosanemoon* (plaatselijk zeer veel)
- 2 *vingerhelmbloem* (algemeen)
- 3 *gevlekte aronskelk* (pleksgewijs)
- 4 *knikkend vogelmelk* (op twee plaatsen)
- 5 "*wilde*" *hyacinth* (op meerdere plaatsen)
- 6 *daslook* (nog niet in bloei, op verscheidene plekken)
- 7 *oosterse sterhyacinth* (algemeen)
- 8 *grote sneeuwroem* (op meerdere plaatsen)
- 9 *lenteklokje* (één plek op Clingendael), volgens mij geen *zomerklokje*
- 10 *prachtframboos* (op meerdere plaatsen)
- 11 *japans hoefblad* (op twee plaatsen)
- 12 *blauwe druifjes* (op verscheidene plaatsen)
- 13 *weegbreezonnebloem* of *hartbladzonnebloem* (één grote groeiplaats)

Geen stinzenplanten, maar toch leuk om waar te nemen waren o.a: *muskuskruid* (verscheidene plekken) en *kleine leeuwklauw* (onder bankje, tussen de stenen).

Ook vonden we veel "oude bekenden" als *vroegeling*, *klimopereprijs*, *pinksterbloem*, *groot hoefblad*, *kluwenhoornbloem* e.d.

2 *eekhoortjes* in de Japanse tuin, een *ooievaar* in Marlot, 10 *aardhommel-koninginnen* en een doorbrekende zon maakten het geheel tot een geslaagde ochtend.

5 VLEERMUIZENAVOND OP DONDERDAGAVOND 20 APRIL

Peter Lina (onderzoeker min. LNV) en Agnes v. d. Linden (IVN, afd. Zoetermeer).

Johan Vos

Peter Lina, vleermuisonderzoeker van het ministerie van LNV startte de avond met een zeer informatieve lezing over vleermuizen in de meest brede zin des woords. Hieronder een persoonlijke impressie.

Vroeger waren de mensen bang voor vleermuizen en werden ze geassocieerd met nacht en duivel. Een vleermuis op de deur getimmerd zou boze geesten weren! Tegenwoordig neemt door goede voorlichting de angst voor vleermuizen af.

Vleermuizen zijn de enige zoogdieren die actief vliegen. Het betreft een oude diergroep, die de laatste 40 tot 60 miljoen jaar qua bouw niet gewijzigd is, evolutionistisch gezien dus een groot succes te noemen. Er bestaan zo'n 950 vleermuissoorten op aarde. De kleinste vleermuis is de *hommelvleermuis* (grootte van een hommel), in Nederland is de kleinste de *dwergvleermuis*. Grote soorten zijn de in de tropen voorkomende, vruchtenetende *vliegende honden*.

Er bestaat onder vleermuizen een groot verschil in fourageergedrag en voedselvoorkeur. Zo scheidt de ook in Zoetermeer voorkomende *watervleermuis* insecten uit het water, eten sommige soorten kikkers, likken andere bloed (vampiers) en eten weer andere soorten nectar en stuifmeel.

Oriëntatie op prooien en in het landschap gaat met behulp van sonar. Zijn er in het betreffende gebied niet genoeg oriëntatiepunten, dan "verdwaalt" een vleermuis. Een kleinschalig, gevarieerd landschap is ideaal, dit in tegenstelling tot bosbouwkundige monocultures. Watervleermuizen kunnen zich oriënteren op bomenrijen langs wegen en hebben wat de sonar betreft een redelijk "bereik".

Een dwergvleermuis daarentegen kan niet verder als de afstand tot de volgende boom te groot is, daar zijn sonar minder ver reikt.

De winterslaap van vleermuizen wordt verklaard door de afwezigheid van voedsel (insecten) in het winterseizoen. Wegtrekken kan natuurlijk ook, een goed voorbeeld van dit verschijnsel is de ook in Zoetermeer gesignaleerde ruige dwergvleermuis. Aangevoerd is dat deze soort wel 1500 km trekt. Ook beschikken vleermuizen over de mogelijkheid om zich aan te passen aan ongunstige omstandigheden. (lethargie) Zo kan een vleermuis zijn lichaamstemperatuur laten dalen tot die van de omgeving en de geboorte van jongen uitstellen.

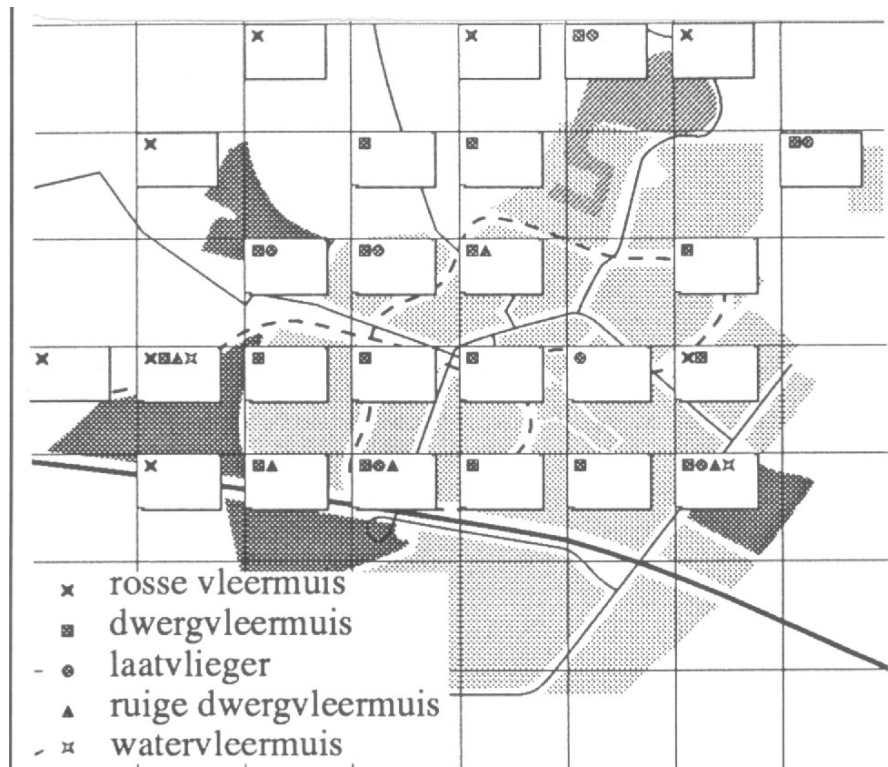
Wat de voortplanting betreft baart een vleermuiswijfje 1 jong per jaar. Over het paren weten we dat de mannetjes territoria vormen en paren met verschillende vrouwtjes. De bevruchting vindt het jaar erna plaats en dat gebeurt binnen één kolonie op hetzelfde tijdstip. (synchronisatie) De jongen ontwikkelen zich in 4- 6 weken en kunnen daarna in principe voor zichzelf zorgen.

De landelijke achteruitgang van veel vleermuissoorten wordt in verband gebracht met het eten van vergiftigd voedsel. ("bespoten" insecten)

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt huist 60% van de stedelijke vleermuizen in nieuwbouwwoningen. Nieuwe spouwen blijken geschikt te zijn voor dwergvleermuizen.

Over holle bomen kan nog opgemerkt worden deze beter bufferen en dientengevolge meer betekenis hebben voor vleermuizen als ze nog in leven zijn. Mergelgroeven en bunkers zijn kunstmatige grotten die vleermuizen als alternatief hebben leren gebruiken. Holle bomen zijn echter de meest natuurlijke plekken! Geluidswallen met kunstmatige overwinteringsverblijven kennen we nog maar zo'n 10 jaar. De grootoor is de eerste soort die er wel eens gesignaleerd wordt. Met behulp van de batdetector (=geluidskijker) is de laatste jaren veel onderzoek aan vleermuizen gedaan. Een voorbeeld is het bestuderen van de migratie van de eerder genoemde en moeilijk herkenbare ruige dwergvleermuis. Dit gaat m.b.v. ringen (zoals bij vogels) en door vleermuizen uit te rusten met een zender. Gebleken is dat ruige dwergvleermuizen overwegend 's nachts naar Letland vliegen zonder dat ze gebruik maken van de bekende landschapselementen. In Nederland overwinteren ze soms in stapels brandhout en komen daardoor wel eens in de open haard terecht. Over hondsdolheid vertelde Peter nog dat bij een onderzoek onder laatvliegers is aangetoond dat 20% hondsdol was. Er zijn echter maar 5 menselijke slachtoffers bekend uit heel Europa. Een vleermuis wordt geïdentificeerd aan de hand van het sonarsignaal dat hij uitzendt. Iedere soort is voorzien van zijn eigen signaalpatroon (streepjescode). Onder de dwergvleermuizen zijn aan de hand van het uitgezonden signaal twee typen te onderscheiden, een 45 en een 55 Kherz-type. Deze typen kunnen niet communiceren en dat zou betekenen dat we te maken hebben met twee afzonderlijke soorten! Uit DNA-onderzoek kon deze conclusie later bevestigd worden. Tot zover Peter.

Agnes van der Linden deed verslag van het vleermuisonderzoek zoals dat in het kader van het landelijk atlasproject ook in Zoetermeer heeft plaatsgevonden. De achteruitgang van veel soorten in Nederland was de reden om dit atlasproject in 1987 te starten. Iedere provincie had z'n eigen coördinator en de batdetectoren werden beschikbaar gesteld door het betrokken onderzoeksinstituut.

Het project is inmiddels afgerond en de atlas komt spoedig uit!

In Zoetermeer bleek dat:

- 1) de *dwergvleermuis* overal voorkwam in de stad;
- 2) de *ruige dwergvleermuis* moeilijk van de dwergvleermuis te onderscheiden was.
(alleen zekere waarnemingen werden opgenomen);
- 3) ook de laatvliegers redelijk algemeen waren;
- 4) de *watervleermuis* alleen aan de stadsranden boven water werd aangetroffen;
- 5) de *rosse vleermuis* overvliegend werd gesignaleerd.

Ook de waarnemingen van bellende mensen zijn verwerkt.

Kerkzolderonderzoek in Zoetermeer: In de Ned herv. kerk werd in 1964 een kolonie *grootoorvleermuizen* aangetroffen, niet bekend is of ze er nu nog zitten. In de RK kerk werden in augustus 1994 wel grootoorvleermuizen aangetroffen.

De vleermuisbunker aan de oostweg voldoet wat de (te) lage luchtvochtigheid betreft nog steeds niet aan de eisen. Wel werden overwinterende vlinders en muggen aangetroffen, maar vleermuizen zijn er niet gesignaleerd.

Er hangen drie vleermuiskasten (dagverblijven) in het Wilhelminapark.

Verder wordt er veel voorlichting gegeven aan het publiek (folder) en blijken excursies met kinderen iedere keer weer een groot succes te zijn.

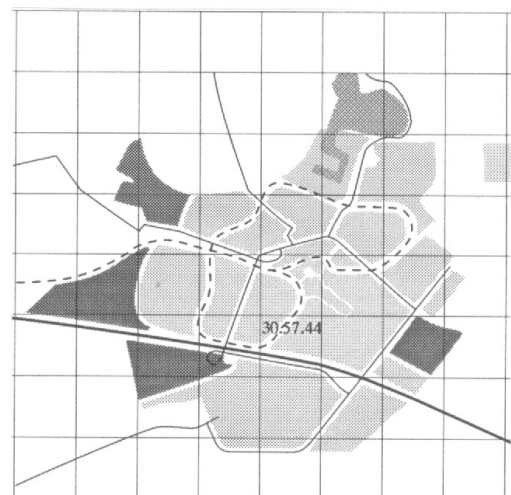
Ik zou hierbij nogmaals een oproep willen doen aan alle in vleermuizen geïnteresseerde KNNV'ers die betrokken willen zijn of worden bij het vleermuisonderzoek in Zoetermeer, meldt U bij Agnes, Vermeerstraat 17, 2712 SR Zoetermeer, tel. 079- 167818

6 INVENTARISEREN STEDELIJKE FLORA IN KM-HOK 30.57.44 OP 10 JUNI

Johan Vos

Hadden de leden van de planten-werkgroep vorig jaar in Buytenwegh last van de toen heersende hittegolf, dit jaar speelde aanhoudende regen ons parten. Onder leiding van floron-districtscoördinator Joop Mourik vertrok desalniettemin een groepje floristen-in-spe voorzien van paraplu's en regenpakken om even 10.00 uur de wijk Driemanspolder in.

Gekozen was om in 1 Km² zoveel mogelijk verschillende stedelijke ecotopen te gaan bekijken. Zo bekeken we de flora van de verharding, van de (te weinig) geschoffelde beplantingsvakken, van de hooilanden, van de oevers, van de bosranden, van de spoorterreinen en van de braakliggende strook tussen de A12 en de spoorlijn Den Haag- Utrecht.

Ondanks het slechte weer heb ik toch gedurende de ruim twee uur durende excursie bijna 150 soorten kunnen noteren. Opmerkelijke vondsten waren:

kegelsilene bij de spoorlijn (nieuw voor Zoetermeer), *zanddoddegras* op het perron van Zoetermeer-Oost (nieuw voor Zoetermeer), *zilverhaver* in de berm van de A12 (nieuw voor Zoetermeer) en *bolletjesraket*, talud A12 (na jaren van afwezigheid weer teruggevonden). Het perron en de directe omgeving van station Zoetermeer-Oost herbergt al jaren een aantal typische spoorplanten die we voor het grootste deel ook hebben kunnen laten zien. Het ging om: *bezemkruiskruid*, *kleine leeuwebek* en *gestreepte leeuwebek*, *zwenkdravik* en *kleine zandkool*, vroeger *muurzandkool* geheten. Verder zagen we vanaf het perron een silensoort die op afstand niet op naam gebracht kon worden, blaas- of misschien wel *nachtsilene*.

Wat ik zelf bijzonder voor Zoetermeer vond: *glad walstro*, verschillende rijkbloeiende exemplaren, *gewone veldsla* in grote hoeveelheden in de open plekken van het grasland voorkomend tegen het talud van de A12 (zuidexpositie), *knoopkruid*, veel exemplaren onderaan het talud van de A12 en de *tweerijige zegge*, *valse voszegge* en *oeverzegge* die langs de oever van de sloot tussen het Vernedepark en de A12 naast elkaar voorkwamen. Om 12.30 uur namen we, inmiddels doornat geregend afscheid van elkaar op het perron van Zoetermeer-Oost.

7 WIJKEXCURSIE IN DE DRIEMANSPOLDER, DORP EN PALENSTEIN

Moederdag, 14 mei 1995

Annet de Jong

Het klockgelui van de grote Hervormde kerk in de Dorpsstraat ontving ons stichtelijk. Het was winderig, fris, helder weer. Al gauw bleek dat we met z'n tienen waren. Een leuke, kleine enthousiaste groep. Arie Cees de Jong, groenbeheerder van de gemeente, had de leiding. Wim van Dijk, van de Vogelwerkgroep, zal onze kennis op het gebied van de vogels verrijken.

Ons vertrekpunt, het kruispunt van de Dorpsstraat en de Leidse/Delfsewallen, was vroeger een belangrijk kruispunt van oude wegen en vaarwegen. Dit stukje Zoetermeer, wat we rond gaan lopen, is het oudste stukje Zoetermeer en is nooit "ontveend". Je kunt zien dat de rest van Zoetermeer lager ligt. De westkant van de Leidse/Delfsewallen was het echte oude Zoetermeer. Volgens een van de excursiedeelnemers het katholiek en rijke deel. De oostkant van de Leidse/Delfsewallen was het vroegere oude Segwaert tevens protestants en arm. De grootte van de oorspronkelijke huizen in de Dorpsstraat illustreert dit verschil in rijkdom. We zijn echt "natuurhistorisch" begonnen.

Ons eerste aandachtsgebiedje was het kerkhof achter de Rooms-katholieke kerk in de Dorpsstraat. Achter dat kerkhof ligt nog een stukje "braak". Nu staat het vol met *fluitekruid*, *zevenblad*, *look-zonder-look*, *witte dovenetel* enz. In het vroege voorjaar is dit stukje Zoetermeer wit van de *sneeuwkllokjes*. Tussen de bomen door heb je een prachtig uitzicht over de grote Dobbe naar het Marktplaatsplein en het Stadhuis. Wim vertelde dat hier voor de oorlog een *ooievaar* heeft gebroed. Dat blijkt uit oude rekeningen van de kerk voor het onderhoud van het ooievaarsnest.

De *boomklever* is hier wel gehoord, maar Wim heeft hem nog niet kunnen waarnemen. De boomklever laat zich ook niet gauw zien. Hij kruipt aan de schaduwzijde van de boom van boven naar beneden.

Wat de *kerkuilen* betreft zegt Wim dat de kerkuilenkasten aan de buitenranden van Zoetermeer waarschijnlijk meer kans van slagen zullen hebben dan hier in de grote kerken in het centrum van Zoetermeer. De concurrentie met andere "grote vogels" o.a. kauwen is hier in de "binnenstad" te groot. De kerken stonden vroeger ook aan de rand van het dorp.

Wist u dat de *winterkoning*, winterkoning heet omdat hij zomer en winter even hard fluit ? *Klein Jantje*, zoals de winterkoning ook wel heet, gaat zomer en winter door met de mededeling dat hij er is.

Aan de overkant, tegenover de kerk, staat de voormalige zusterschool van de parochie. De ingang is om een hele oude plataan gebouwd, misschien wel de oudste boom van Zoetermeer!!!

Het volgende object is de wetering achter het theater De Graanschuur. We lopen dat helemaal af tot de Schoolstraat. Helaas is de veegboot net langsgeweest en is er in het water niet zoveel moois te zien. Omdat de veegboot zo'n 6/7 keer per jaar langs komt, wordt de bodem steeds verstoord en krijgen de waterplanten geen kans om zich te ontwikkelen. Arie Cees vertelt dat er in Rokkeveen geëxperimenteerd wordt om het water slechts een keer per jaar te "maaïen".

Aan de oever is er wat meer te zien. Het maaien wordt uitbesteed aan externen. Een strook direct naast het water wordt minder vaak gemaaid. Daar kunnen de oeverplanten tot ontwikkeling komen. De *gewone ereprijs*, *veronica chamaedrys*, bloeit er, voor Zoetermeer een leuke vondst.

Op een gegeven moment werd er zeer geïnteresseerd naar een bijzonder "plantje" in het water gekeken. Twee bruine bollen aan een steeltje tot op de bodem, wat zou dat nu weer zijn?? Niemand kon het thuis brengen. Grote pret als het met een stok eruit wordt gevist en het eenpanty bleek te zijn! Goed, we stonden weer met twee benen op de grond. Wim liet nog een mooi staaltje agressief gedrag van een meerkoet zien. Ook wees hij op de vogels die op het laaggeschoren gras foerageren en terug vliegen naar de nesten met jonge vogels bij de huizen om daar ergens hun jongens de voeden.

De Wetering achter Het Kruispunt is volgens Arie Cees een van de "geslaagde" stukjes openbaar groen op een hoog gelegen Wetering.

Het rood van de *zuring*, geel van de *boterbloem* en paars van de *ereprijs* in het fris groene gras

We vervolgen onze weg aan de "bovenkant" van het Wilhelmina-park. Sommige bloeiende esdoorns zijn wel erg kleverig, het is de gewone *esdoorn* met hangende bloeiwijze. De *noorse esdoorn* staat een eindje verderop en heeft staande bloeiwijze, bloeit voordat het blad er is en de bladeren zijn spitzer, scherper.

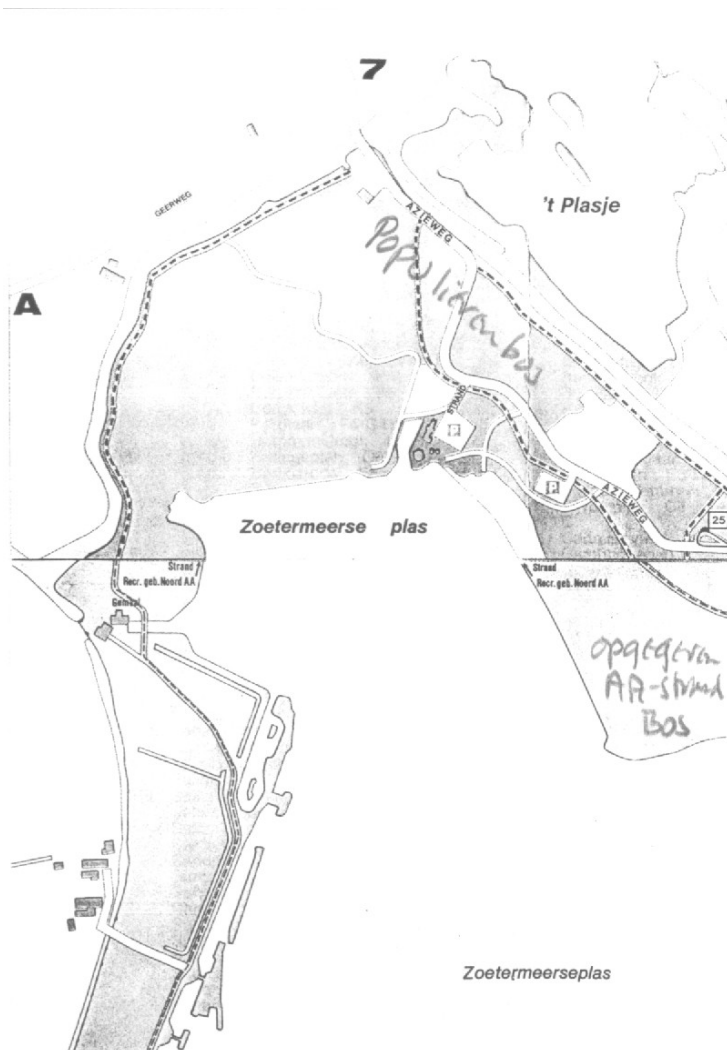
Het Wilhelminapark is het oudste park van Zoetermeer. Het is omstreeks 1930 aangelegd door architect Bijhouwer. Wim vertelde dat zijn grootvader hier, in het kader van de werkverschaffing, met zijn eigen schep grond heeft verzet. Het park is in romantische stijl aangelegd en is nu toe aan vernieuwing, hoe..... is nog de vraag. Tegenover het Huys De morgenster is een driehoekig stuk grond wat braak ligt. Het is zeker de moeite waard om daar eens te gaan kijken. Er zijn veel biotopen te vinden op zo'n klein oppervlak: hoog gelegen wetting, laag drassig stukje, struweel, zuid- helling, droge sprinterdijk. Het Venedepark, wat aanvankelijk nog in het programma stond, komt de

volgende keer aan de beurt . Verbazingwekkend wat er niet aan moois te zien is op zo'n klein stukje midden in de stad Zoetermeer.

8 HET PROJECT WIELEWAAL **Peter van Wely en Taeke de Jong**

Ter compensatie van een helaas ten behoeve van recreatie opgegeven stuk AA-strandbos is het plan Wielewaal ontwikkeld: het omzetten van een stuk populierenbos in prielengebied ten behoeve van de vogelstand. Dit project doet ons denken aan een eerdere ecologische flater van de gemeente: het met veel fanfare openen van een oeverwaluwenwal in het Westerpark. Daarvan stond toen al voor kenners vast dat er nooit een *oeverwaluw* zou broeden. Er heeft ook nooit een oeverwaluw gebroed, omdat de ecologische voorwaarden voor oeverwaluwen afwezig waren.

De voorwaarden om oeverzwaluwen zich te laten vestigen is een pioniersgemeenschap van enige omvang. Het Westerpark was aanvankelijk zo'n pioniersgemeenschap, maar in 20 jaar tijd heeft het zich tot een parkbos ontwikkeld. Als mensen dan de oeverzwaluw missen en trachten door het oprichten van een oeverzwaluwwal de tijd 20 jaar terug te zetten zal dat niet lukken. In oktober 1993 (KNNV-blad nr. 2) heeft Peter een verhaal geschreven over de oeverzwaluw in een pioniersgebied zoals dat in de opbouwtijd van Zoetermeer wel vaker voorkwam. In een volgend nummer zullen meer algemeen ingaan op de ecologische geschiedenis van de oeverzwaluw en andere aan pioniersgemeenschappen gebonden vogels die hier vroeger meer voorkwamen dan nu. Zo kunnen we nu ook al zeggen dat het project Wielewaal nooit een extra *wielewaal* zal opleveren, omdat door het gebied dat men wil omvormen een soms drukke autoweg loopt.

De wielewaal als broedvogel heeft rust en ruimte nodig. Het nog aan te leggen Bentwoud dat in het zuidoosten op het Noord-AA-gebied zal aansluiten is een veel betere kanshebber voor de wielewaal vanwege de grootte en de rust. In het huidige natuurbos (ook een prielengebied) treffen we nu een enkele keer per jaar een doortrekkende wielewaal aan (misschien broedt wel eens één) en dat zal met de voorgestelde uitbreiding van het project wielewaal zo blijven. De wielewaal is de drukke randstad in de loop van 30 jaar ontvlucht en het is een illusie te menen door een snipper aan het prielengebied toe te voegen haar terug te krijgen in één van de drukste recreatiegebieden van Zoetermeer. Wat voor de wielewaal geldt, geldt ook voor andere vogels, al valt het niet uit te sluiten dat we er met dit plan een enkele vogel bij krijgen. Het Bentwoud zal deze winst echter in de schaduw stellen en er zijn ook verliezen. Het huidige populierenbos is een mooi voorbeeld van symbiose met recreatie. Het heeft zich ingesteld op de dynamiek van parkerende auto's en wandelende mensen en vormt een voorbeeldige buffer tussen de weg en het natuurbos. Er huizen een aantal karakteristieke nachtvinders zoals de *populierepijlstaart* (*laothoe populi*), de *grote hermelijnvlinder* (*cerura vinula*), de *populierebrandvlekvlinder* (*pheoesia tremula*), het *rood weeskind* (*catocala nupta*).

Tussen de populieren wordt de vegetatie afgegraasd door *galloway-runderen*. De populieren zijn inmiddels goed ontwikkeld. Doordat zij in het gelid staan, contrasteren ze fraai met het natuurbos. Daardoor en doordat dit gebied zo goed bezocht is, vervult het een belangrijke educatieve waarde zonder het natuurbos te schaden.

De gemeente probeert dus weer als een kip zonder kop dan weer de ene groep en dan weer de andere groep tevreden te stellen met zogenaamde compensaties, maar het resultaat is nul en soms zelfs negatief. Dat geldt niet alleen in ecologische zin, maar ook recreatief. Het restaurant AA-zicht en de bezoekers van het aanliggende strand en de avondwandelaars langs de weg zullen niet blij zijn met een

toenemend aantal muggen en dazen. Vorig jaar ben ik zelf (Peter) bij een excursie door deze beesten het natuurbos uitgejaagd. De parkeerdruk zal zich slechts ten dele verplaatsen naar het nieuwe gebied waarvoor nu een stuk strandbos is opgegeven, maar de afstand tot het restaurant is zo groot, dat illegaal parkeren moet worden gevreesd op gebieden, die kwetsbaarder zijn dan het huidige populierenbos.

Het lijkt erop dat de gemeente een consequent natuurbeleid mist, een beleid waarin alle ecologische potenties en toekomstige ontwikkelingen van de gemeente ruimtelijk in de beschouwing worden betrokken. Continuïteit is één van de belangrijkste voorwaarden voor interessante ecologische ontwikkelingen op langere termijn. Voortdurende wisseling van grondgebruik zet de ecologische klok voortdurend op nul.

9 NATUURKRONIEK ZOETERMEER

Peter van Wely

In deze nieuwe rubriek zal ik vertellen wat mij de afgelopen periode is opgevallen in vergelijking met voorgaande jaren. Ik zal mij daarbij in het algemeen beperken tot één soort, om daarop wat dieper in te kunnen gaan.

Zo zeldzaam als de *kleine vos* vorig jaar in maart tot mei was, zo algemeen was hij dit jaar te zien. In 1994 nam ik van 1 maart tot 1 juli driemaal één exemplaar waar, dit voorjaar ging er geen dag voorbij zonder dat ik kleine vossen zag, eenmaal zag ik zelfs 15

exemplaren op één dag. In 1993 was de nazomergeneratie schaars doordat er veel regen viel in augustus en september. Aangezien er van de overwinteraars minder dan de helft overleeft, lag het voor de hand dat er in maart 1994 nog minder kleine vossen zouden zijn dan het jaar daarvoor. De kort vliegende zomergeneratie was nog slechter. Ik geloof dat ik maar één exemplaar gezien heb. Omstreeks half augustus daarentegen, zag ik van de ene op de andere dag tientallen kleine vossen. Dit is niet verklaarbaar uit de voorafgaande generatie. Er is waarschijnlijk sprake geweest van trek, evenals eind augustus 1991 na een lange warmteperiode. Ik was er toen zeker van dat deze exemplaren uit het oosten kwamen. In nr. 6 van dit blad deed ik verslag van mijn verwondering over kleine vossen bij mijn nachtvlindervondsten eind augustus 1971. Toen was nog niet bekend dat zij trokken. In 1991 werd in het trekvlinderverslag in Entomologische Berichten voor het eerst over de trek van de kleine vos geschreven. Ik zag ze dat jaar zelf hoog overtrekken. Vanaf half juli tot begin augustus 1994 is het ook erg warm geweest. De populatie was ook toen plotseling talrijk, zij het niet zo massaal als in 1991. Hier moet trek ook een rol gespeeld hebben, want als zij allemaal uit de pop gekomen waren, zou hun aanwas geleidelijker geweest zijn. Ik ben benieuwd hoe talrijk de nazomergeneratie dit jaar zal zijn. De voorjaarsgeneratie is nu dood, en de zomergeneratie vliegt zoals gewoonlijk weer schaars.

10 DANKBAAR

Marit

Sinds de dood van onze brave rode kater betroetel ik de dieren in de tuin. Dat is vast niet verantwoord, ecologisch gezien, maar weet u, het is zo goed voor mijn ego. Want al spinnen ze niet en komen ze nooit op schoot zitten, die beestjes zijn zó dankbaar. Bakje water, stapel takketroep, boterham van eergisteren en kijk: de tuin zit vol blijde snuitjes en snaveltjes. Kom daar eens om bij je medemens! Ging er ooit, als u een weldoorwrocht werkstuk inleverde bij de baas, of uw huiskamer binnentrad met een pan vitaminerijke spruitjes, gejuich op dat zelfs maar flauwtjes te vergelijken viel met de opwindning van een zwerm mussen over een korst brood? Nou dan. Want dat is het rare aan ons troetelzuchtigen: wij doen niets voor niets. We verrichten onze goedbedoelde werken misschien niet voor geld of voor een plaatsje in de hemel, maar toch op z'n minst 'gratis', wat Latijn is en wil zeggen: om een bedankje.

Kijk, de middenstand heeft ons goed door. Die heeft van alles te koop waarmee wij het dierenrijk blij en dankbaar kunnen stemmen; vaak zaken waarvan de onnozele beestjes zelf nog niet weten hoe'n behoefte ze eraan hebben. Vogelvilla's met zithoek. Voederhuisjes zo rustiek als een pannekoekenrestaurant. Smulpakketten met -omdat ook de mus niet leeft bij brood alleen- hoogwaardige Edelvetten en 'Kerfdieren'. (Kérfdieren? Echt waar, dat staat op het etiket. De Germaanse vertaling van ons goedhollands 'insect?') En de kleintjes worden niet vergeten! Voor de slakken zijn er slakkenkorrels, voor de mieren lokdozen, om huisje mee te spelen. Zelfs ontdekte ik bij zo'n specialist in Dierplezier een video over maden, hoe je die het prettigst aan een haakje prikt, zodat ze zo vrolijk mogelijk kronkelen, zodat de vissen er des te blijer in happen. En voor mollen zijn er mollenpatronen. Knip- of breipatronen, dat kon ik niet ontcijferen, dat stond erop in mollenbraille. Want de dieren in de tuin kunnen lezen, dat moet wel. Ze doen zo gehoorzaam wat de tuinboeken voorschrijven. Geheel volgens het boekje eten putters kaardebollen leeg en groenlingen rozebottels en staan merels in de rij voor het vogelbad.

Al is er één bij die vals speelt, een merel die niet de goede boeken leest zeker en foute video's kijkt: die eet niet de voorgeschreven rotte appels maar hengelt. Hij sjort het sterrekroos uit de vijver en pikt er de waterpissebedden tussenuit!

Zo'n vijver trekt trouwens heel veel dankbaar gedierte aan.

Ik heb er dus drie. Een metselkuip waarin zeven bruine kikkers boerensloot spelen. Ze kwekken niet en kwaken niet maar knorren als een hongerige maag. Ze hebben dril afgezet in vijvertje twee, een moerasbak waar ze zelf niet willen wonen omdat die nog te open en bloot ligt en omdat er wel eens een reiger komt loeren. Daar zwommen dus op zeker moment tweeduizend kikkervisjes. Veel te veel. Er leek zich een klassenmaatschappij te ontwikkelen van ondermaatse larfjes die wanhopig alg schraapten, en dikke bullekoppen die de schrapertjes opvraten. Dat kon ik als troetelzuchtige niet aanzien en daarom heeft mijn lieve man voor mij en mijn zielige larven een derde vijver gegraven, in onze andere tuin.

Die was amper aangelegd en volgetankt of er viel, zomaar uit de lucht, een fors insect (kerfdier?) in. Het begon niet hulpeloos te spartelen, nee, het dook onder en demonstreerde een krachtige rugslag. Een ruggezwemmer dus! Nooit geweten dat die kon vliegen. En eer de tuinslang opgerold was, meldden zich schaatsenrijdertjes die rondjes gingen draaien. De zielige larfjes gingen in hun nieuwe domein onmiddellijk groeien als kool en leerden heel hard zwemmen. Van de ruggezwemmer, die er meteen achteraan ging. Dankbaarheid alom. Wat een voldoening. Daar doe je het toch allemaal voor!

U begrijpt dat ik met angst en beven de dag afwacht waarop, onvermijdelijk, het Milieu Effect Rapport over Troeteldrang zal verschijnen. Dan komt onthutsend duidelijk vast te staan welk een verstorende invloed wij treutels op de natuur hebben. Omdat onze wittebroodmussen decadent degenereren. Omdat wij de kikkermaatschappij ontwrichten. Omdat onze nestkastmezen een bedreiging vormen voor de vlinderstand. Dan blijken wij dodelijk te zijn voor onze dierbare diertjes. Dan mogen wij niet meer. En wat moet er dan, met ons? Is er opvang mogelijk of moeten wij op een cursus therapeutisch theezakjes vouwen?

Afschieten is denk ik nog maar het beste. Anders worden we, voor je het weet, een plaag.

11 ADVERTENTIE

Natuur naast de deur, Zoetermeer en z'n bewoners. Wist u dat.....

- 1 "Natuur naast de deur" in Zoetermeer uitgeroepen is tot boek van het natuurbeschermingsjaar N'95 ?
- 2 "Natuur naast de deur" de persoonlijke belevenissen van Zoetermeeders in de alledaagse "huis, tuin en keuken natuur" beschrijft?
- 3 "Natuur naast de deur" een leuk cadeautje is voor vrienden en kennissen die zelf niet in Zoetermeer wonen?
- 4 De totstandkoming van "Natuur naast de deur" mogelijk is geworden door de inzet van KNNV'ers als Peter v. Wely, Annet de Jong en Johan Vos?
- 5 Onze eigen Marit, columnist van dit blad de tekst heeft geschreven?
- 6 "Natuur naast de deur" gedurende het hele jaar '95 voor de weggeefprijs van f.12.50 te koop is bij de bekende gemeentelijk verkooppunten ("Soete Aarde", voorlichtingsbalie stadhuis, Balijhoeve en Buitenbeest) en een aantal Zoetermeerse boekhandels?

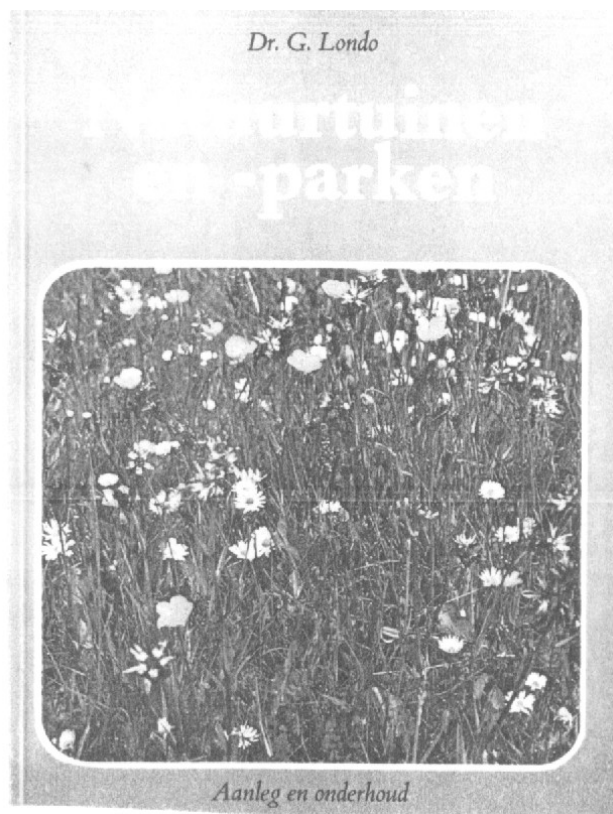
12 BOEK IN DE AANBIEDING

Annet de Jong

Natuurtuinen en -parken (aanleg en onderhoud) van Dr G. Londo wordt op het ogeblik bij V&D voor maar slechts f 6.00 gedumpt.

De hoofdvraag waar dit boek antwoord op geeft is: Hoe verkrijgen we in tuin of park natuurlijke begroeiingen met veel bloemen die eenvoudig en goedkoop te onderhouden zijn en waarvoor geen uitgebreide plantenkennis vereist is?

In het begin worden diverse bijzonderheden vermeld omtrent het milieu van bloemrijke begroeiingen in de natuur. Daardoor wordt tevens een goed inzicht verkregen betreffende diverse aspecten van het natuurbeheer. De ervaringen die in de natuur en uit proefnemingen in tuinen verkregen zijn, leiden vervolgens tot een aantal richtlijnen voor aanleg en onderhoud van tuinen en parken op een natuurlijke basis. Wieden, bemesten, sproeien enz. vinden daarbij niet plaats.

Londo zelf schrijft nog in zijn voorwoord dat dit boek in de eerste plaats een praktische handleiding is en geschikt voor iedereen en niet alleen voor de vakman. Het boek is een KNNV uitgave in samenwerking met IVN, KMTP en Natuurmomumenten. Deze tweede druk is van 1987. Een aanrader voor een ieder die inzicht wil krijgen in het natuurlijk stedelijk groen. Mocht je bij V&D achter het net vissen, dan heb ik nog wat exemplaren extra in huis, maar ook hier geldt: Wie het eerst komt.....

13 REGISTER

aardhommel-koningin	7	knoopkruid	10
algen	3	kranswier	3
bezemkruid	10	laothoe populi	14
blauwe druifjes	6	lenteklokje	6
bolletjesraket	10	look-zonder-look	11
boomklever	11	muskuskruid	6
bosanemoon	6	muurzandkool	10
boterbloem	12	nachtsilene	10
bultkroos	3	noorse esdoorn	12
catocala nupta	14	oeverzegge	10
cerura vinula	14	oeverzwaluw	12
daslook	6	ooievaar	7, 11
dwergvleermuis	7, 9	oosterse sterhyacinth	6
eekhoorn	7	pheoesia tremula	14
ereprijs	12	pinksterbloem	7
esdoorn	12	populierebrandvlekvlinder	14
fluitekruid	10	populierepijlstaart	13
galloway-runderen	14	prachtframboos	6
gedoornnd hoornblad	3	rood weeskind	14
gestreepte leeuwebek	10	rosse vleermuis	9
gevlekte aronskelk	6	ruige dwergvleermuis	9
gewone ereprijs	12	sneeuwlokje	11
gewone veldsla	10	stijve waterranonkel	3
glad walstro	10	teder fontijnkruid	3
groot hoefblad	7	tweerijige zegge	10
grootoorvleermuizen	9	valse voszegge	10
grote hermelijnvlinder	14	veelwortelig kroos	3
grote sneeuwroem	6	veronica chamaedrys	11
hartbladzonnebloem	6	vingerhelmbloem	6
hommelvleermuis	7	vliegende hond	7
hyacinth	6	vroegeling	7
japans hoefblad	6	watervleermuis	7, 9
kegelsilene	10	weegbreezonnebloem	6
kerkuil	11	wielewaal	14
kikkerbeet	3	winterkoning	11
Klein Jantje	11	witte dovenetel	11
kleine leeuwebek	10	zanddoddegras	10
kleine leeuwklauw	6	zevenblad	11
kleine vos	15	zilverhaver	10
kleine zandkool	10	zomerklokje	6
klimopereprijs	7	zuring	11
kluwenhoornbloem	7	zwenkdravik	10
knikkend vogelmelk	6		

14 DATA schrijf in Uw agenda

9 juli 13.30 uur Westpunt: excursie Bomen Over Leven Westerpark Westpunt onder leiding van Peter van Wely.

9 juli 11.00 uur "De Soete Aarde" feestmarkt ter gelegenheid van het 5 jarig bestaan van "De Soete Aarde".

15 juli 13.30 uur M.E.C. "De Soete Aarde" waterplanten in Zoetermeer

13 juli 14.00 uur zwembad de Driesprong Beheer van slootkanten en de invloed op de natuur".

16 juli 13.30 uur stadsboerderij Balijhoeve: excursie Bomen Over Leven poldertuin onder leiding van Peter van Wely.

30 juli 10.00 uur De "Rokkehoek" wijkexcursie Rokkeveen.

19 augustus 13.30 uur Buytenparklaan bij het gebouw van de gaswinning excursie "Noord -west"

20 augustus 13.00 uur Westerpark "Vlinders en andere insecten".

26 augustus 22.30 uur Westpunt "Nachtwandeling in het Westerpark".

9 september 13.30 uur M.E.C. "De Soete Aarde" waterplanten in Zoetermeer.

16 september 11.00 uur "Westpunt" Gewestelijke excursie met de nadruk op vlinders en paddestoelen.

23 september 14.00 uur restaurant Aa-zicht "Polder excursie, bodem en landschap".

27 september 20.00 uur M.E.C. "De Soete Aarde"

NB: Het nieuwe jaarprogramma van de vogelwerkgroep is nog niet uit.

15 NAMEN

Bestuur
Jan Parmentier, voorzitter (169210)
Annet de Jong, plaatsvervangend voorzitter (422924)
Tilly Kester, secretaris
Hans Bieze, penningmeester (421351)
Johan Vos, natuurhistorisch secretaris
Els Prins, plaatsvervangend natuurhistorisch secretaris (01793-1749)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong
Marsmanhove 2
2726 CM Zoetermeer
telefoon:
werk:015-785965
thuis:079-516599

Kopij kan hier worden ingeleverd in getypte vorm of op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1).

Typ soortnamen met kleine letters! Het woord "mens" wordt immers ook niet met een hoofdletter geschreven. Je kunt ook een afspraak met Taeke maken om samen een verhaal te maken. Vooral ervaringen uit het Zoetermeerse verleden vallen bij hem in goede aarde. Je kletst met een kop koffie wat voor je uit en naast je zie je bij Taeke op de laptop een verhaaltje ontstaan dat je kunt controleren en wijzigen waar je bij zit.

Inleverdatum geschreven kopij
oktobernummer: 22 september 1994 bij
Taeke de Jong.

Nieuwe rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Het gaat hier om waarnemingen van Zoetermeerse KNNV'ers. Ziet of ervaart u iets in de Zoetermeerse natuur, maak er dan een berichtje van (met vermelding van waar en wanneer) en stuur het op Taeke.

IK WIL OOK LID WORDEN

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-
Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden
over de KNNV

Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief
abonnement op Natura.
Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Dit formulier kunt U inleveren bij of
toezenden aan:

Jan Parmentier
Regentessestraat 8
2713 EM Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer